

ERNEST KÖRÖSKÉNYI

Sjećanje na velikog hrvatskog graditelja gitara povodom 95. godišnjice rođenja

Dr. sci. Alojzije Seder

Glazbena škola Pavla Markovca, Trg M. Tita 11, Zagreb, 482-66-55, alojzije.seder@zg.t-com.hr

Alojzije Seder imao je sreću tijekom života ne samo zavoljeti i prigrliti gitaru, već i osobno upoznati neke od ličnosti koje su odredile njenu povijest u Zagrebu. Tada još mladi učenik gitare Hrvoje Grgić, zasigurno se sjeća susreta u domu inženjera Sedera u Szabovoj 21/2 na Božić daleke 1974. kada su se nakon duga vremena sastali Ernest Köröskényi i Milan Grakalić. U ovom osvrtu autor govori o svom velikom graditeljskom uzoru.

Mladi Ernest Köröskényi

Znameniti zagrebački graditelj gitara Ernest Köröskényi rođen je 26. veljače 1911. u Zagrebu, kao treće dijete u obitelji Ervina Köröskényija i Emilije rođene Smaić. Otac mu je bio financijski činovnik, majka kućanica. Živjeli su u sjevernom dijelu grada ponad Ilice, u mirnoj Istarskoj ulici.

Možemo samo nagađati zašto mali Ernest u 14. godini napušta gimnaziju i prelazi u stolarski zanat kod umjetničkog stolara Josipa Schiffera u Zagrebu. Po završetku trogodišnjeg naukovanja u želji stjecanja dodatnih vještina prijavljuje se kod firme Lövinger na dvogodišnju praksu kao rezbar. Na nesreću, firma je u međuvremenu propala te se vraća svojem stolaru kod kojeg ostaje do odsluženja vojnog roka 1931. Po povratku radi opet kod svog majstora kao stolarski pomoćnik sve do svog osamostaljenja u travnju 1938. Tada je naime, položio majstorski ispit za stolara te otvorio samostalni obrt u Ilici 107.

Nije poznato kada je Ernest Köröskényi načinio svoju prvu gitaru. Prema vlastitom kazivanju, još za vrijeme naukovanja za stolara, na zadnjoj stranici tiskanog priručnika bio je dodatak za «napredne naučnike: - izradite španjolsku gitaru» koji ga je zaintrigirao. Tko mu je mogao pomoći savjetom? U ono vrijeme, alfa i omega liuterije bio je Franjo Schneider, graditelj violina i vrlo uspješni poslovni čovjek, vlasnik najveće tvornice glazbala u tadašnjoj kraljevini Jugoslaviji. U njegovu katalogu vidimo da su se proizvodile gitare, međutim ne i klasične, «špa-

njolke». Mnogo kasnije, Franjo Schneider bit će Ernestu u komisiji za polaganje majstorskog ispita.

S druge strane – u Zagrebu se svirala gitara. Bili su tu od poznatijih braća Slavko i Rudolf Fumić, Milan Grakalić, Ivo Vuljević i drugi. Slikar i gitarist amater, Božo Maleševac jedan od svjedoka onoga vremena, sjećao se da je prolazeći Istarskom ulicom kroz otvoren prozor čuo zvuke gitare (Ernest je vjerojatno svirao na svojoj gitari) i tog trena pomislio: »takvu gitaru želim!», ušao i kupio jednu njegovu gitaru.

Možemo pretpostaviti da je Ernest Kőröskényi počeo ozbiljnije proizvoditi gitare 1938. kao obrtnik stolar, u slobodno vrijeme. Kći Slavka Fumića, Višnja Crnojevac čuva gitaru svog oca iz kolovoza 1938. koja nosi oznaku opusa: 18.

Posebno je uspjela gitara opus 23 iz ožujka 1939. Nju je Ernest Kőröskényi načinio za sebe (u to je vrijeme već vrlo dobro svirao sam!), da bi je ipak potom prepustio slikaru Boži, koji je za nju dao svoju gitaru i još 2000 dinara. (U svakom slučaju, sebi je uvijek mogao načiniti drugu!) Obje su gitare iz palisandra, s vratom na vijak, oznaka modela: 2. Ako je predložak za prvi model gitare potjecao iz spomenutog priručnika, nije li možda model 2 kopija gitare na kojoj je Luisa Walker svirala pri posjetu Zagrebu 1936?

Ernest Kőröskényi se oženio u srpnju 1940. a deset mjeseci kasnije odlazi kako sam kaže, na dobrovoljni rad u Njemačku, točnije živi i radi u Salzburgu. Neko je vrijeme čak uzimao poduku iz gitare kod Luise Walker.

Po svršetku rata vraća se u Zagreb i polaže majstorski ispit iz glazbalarske struke te otvara svoju znamenitu radionicu u dvorištu Ilice 69.

Ernest Kőröskényi u svojoj radionici u Ilici 69

Radionica je neprekinuto djelovala punih 12 godina, sve do listopada 1958. kada majstor odlazi na specijalizaciju na 2 godine, opet u Njemačku, u Mittenwald i potom u Koblenz. Nakon kraćeg boravka u Zagrebu, definitivno ga napušta u ožujku 1962. Nakon kraćeg boravka u Neunkirchenu, konačno se Kőröskényi skrasio u gradiću Taunussteinu u okružju koje je bilo dostojno njegova talenta i radišnosti. Radio je za firmu Hopf određenu kvotu

kvalitetnih gitara, a uvijek bi našao vremena da načini još koju gitaru za sebe i maleno tržište u Hrvatskoj.

Ernesta sam Köröskényija upoznao 1970. u njegovu stanu u blizini radionice. Bio je oduševljen što je ponovno imao u rukama svoju gitaru broj 23 koju sam mu donio na restauraciju. (Božo Maleševac je te godine preminuo pa je gitara ostala kod mene.) Sprijateljili smo se, te u narednim godinama izmjenjivali pisma i on bi posjećivao moju obitelj prigodom dolaska na odmor u Stubičke Toplice. (Njegovih sveukupno 11 pisama draga su mi uspomena). Svaki put nosio je sobom nekoliko novih gitara za naše mlade gitariste. Zadnji put boravio je u Toplicama 1978.

Preminuo je na povratku doma, 22. rujna 1978. od posljedica moždanog udara.

Opus Ernesta Köröskényija nevjerojatan je i broji više od 3400, uglavnom gitara uz nešto

mandolina.

U prvoj fazi, dok je bio stolar, Köröskényi je izrađivao po prilici jednu gitaru mjesečno, ukupno oko četrdesetak do početka rata. Možemo taj period nazvati zlatnim dobom zagrebačke gitaristike. Osobno smatram da je majstor dosegnuo svoj zenit u svojim počecima.

U drugoj fazi, kao profesionalni graditelj Köröskényi izrađuje nevjerojatnih stotinjak gitara godišnje. Izrađena u listopadu 1947. tercgitara za mladog Slaveka Fumića, sina tada već pokojnog Slavka Fumića, nosi opus 120, a jedna gitara iz veljače 1958. nosi opus 1253. Istina, znao je imati pomoćnika, ali dvije gitare tjedno je ipak jako puno! U 1953. imamo dvije gitare najbrojnijeg modela 7: jedna je na školi Pavla Markovca iz svibnja i nosi broj 608, druga (u vlasništvu gđe Ileković iz Zagreba) je iz prosinca i nosi broj 696, što daje u sedam mjeseci 88 gitara ili 150 gitara godišnje! Model 7 je lagana gitara najčešće iz rebrastog javora, s tankim vratom i utisnutim (spaljenim) imenom i prezimenom na prednjoj strani glave.

U trećoj (njemačkoj) fazi koja je trajala 16 godina, Ernest Köröskényi razvio je do perfekcije sve svoje kvalitete: vrhunsku spretnost uz njemačku pedanteriju i silan stvaralački naboj. I dalje je producirao gitare tempom od 100 primjeraka godišnje, gitare besprijekorne zanatske i umjetničke razine, ali recimo odmah, vrhunskih tonskih odlika, ali možda ne i «modernog» timbra. Dobiva se dojam da se nikad nije posve prilagodio cedru kao mediju koji je nadomjestio smreku. U jednom pismu od 15. 9. 1974. javlja kako upravo završava jubilarnu gitaru **Opus 3000**, koju će uz ostale izložiti na prigodnoj izložbi u Göttingenu. U idućem pismu, međutim, iskreno priznaje da mu nije uspjela baš

onako kako je želio unatoč uloženu trudu i znanju!

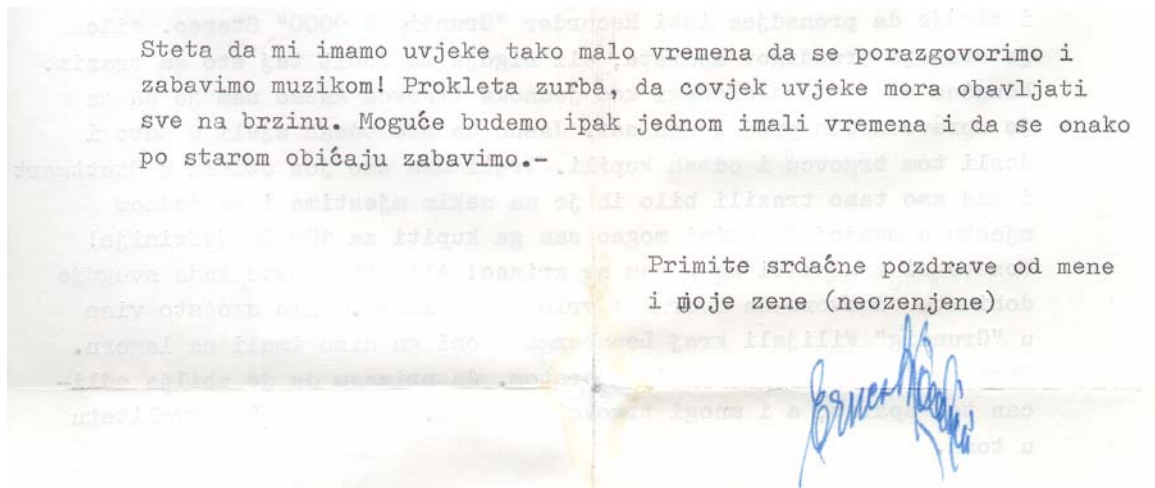
Radio je svaki dan od jutra do večeri s pauzom za ručak, kada bi se odvezao autom par kilometara do svog stana. Jedino je nedjeljom ostajao poslije ručka doma i odmarao se i natipkao pokoje pismo. Tome može posvjedočiti i varaždinski graditelj Vlado Proskurnjak koji je nekoliko mjeseci boravio kod velikog učitelja. Još mi je u sjećanju kako je odlazeći izjavio da «ide pokupiti tog Proskurnjaka dok je još prilika».

Unatoč velikoj produkciji gitara, Ernest nije rabio kalup za izradu bočnica, već ih je savijao ručno. Sam je dizajnirao i izrađivao rozete. Posebno je obraćao pažnju na oblikovanje vrata. Njegovim se gitarama nisu iskrivljavali vratovi ni nakon 50 godina!

Ernest Kőröskényi ženio se i rastavljao dva puta, zadnjih godina živio je s nevjenčanom suprugom Ilse Streib koja je poslala obavijest o majstorovoj smrti. U drugom braku s Njemicom Ivonom nije imao djece, no s prvom ženom, Jelenom Rojko imao je kćer Ljubicu, kasnije udatu Judnić, rođenu 1943. u Zagrebu i kojoj zahvaljujemo većinu biografskih podataka.

O ugledu Ernesta Kőröskényija najbolje govori jedna slatka glasina koja je još za njegova života kolala unutar Muzičke Naklade, po kojoj je Andres Segovija na putu u Sovjetski Savez, nakratko skoknuo u Ilicu 69 i naručio jednu gitaru. Nedostaje jedino detalj, je li se radilo o kočiji ili Mercedesu!

U zadnjem pismu od 12. 4. 1978. napisao je na samom kraju:

Danas, nakon toliko godina, uviđamo vrijednost i veličinu jednoga Ernesta Kőröskényija. Pojavi li se na sajmu antikviteta, jedan «Kereškenjin» postiže najveću cijenu, a u Dalmaciji se sanjaju «Kereštinijeve» mandoline. Oni koji su svojedobno prodali njegova glazbala, mogu sada žaliti. Nije se jednom dogodilo da je «gromoglasna» i skupa gitara nekog «majstora» nakon par godina zauvijek utihnula. Iako su ga se profesionalci listom odrekli, mnogobrojni amateri, međutim, uživaju i dalje u trajnim djelima toga skromnog, plemenitog i beskrajno radišnoga gospodina nižeg rasta.

